

Г. І. Цукур

Система міфологем

в романі М. Юрсенар «Спогади Адріана»

Французька письменниця Маргерит Юрсенар (1903–1987) є автором багатьох романних, драматургічних, есеїстичних творів («Вогнища», «Сад химер», «Боги безсмертні», «Спогади Адріана», «Філософський камінь» тощо). Важливою складовою творчого обдарування М. Юрсенар є схильність до осмислення світу мовою міфопоетичних символів. Утім цей аспект її творів дотепер не був предметом спеціальної літературознавчої уваги.

Об'єктом нашого дослідження є зрілий роман М. Юрсенар «Спогади Адріана» як зразок яскраво виявленого міфопоетичного мислення цієї письменниці. В цьому творі парадигма життєвого шляху античного пра-

вителя виявляється мовою роздумів над проблематикою Ренесансного міфу.

Жанрова структура роману «Спогади Адріана» постає як складне жанрове утворення, в якому елементи багатьох структурно-жанрових форм набувають різної питомої ваги. Найочевидніші жанрові шари «апокрифічного» життєпису імператора Адріана – історичний, автобіографічний, епістолярний. М. Юрсенар наслідує найважливіші ознаки «класичних» творів античної епістолографії й античної автобіографії Платонівського типу («Апологія Сократа», «Федон»), пов'язаної з ідеєю міфологічної метаморфози, символом якої в романі є протейзм. В основі цієї метаморфози лежить певний хронотоп – «життєвий шлях шукача істинного пізнання». Жанрові ознаки історичної, епістолярної та автобіографічної розповіді переплавляються в М. Юрсенар у складну жанрову єдність і виявляються засобом художньої реалізації сучасного філософсько-інтелектуального змісту. Стрижневою лінією проблематики роману «Спогади Адріана» є ренесансна за своїми витоками ідея земної «божественності» людини, втілена в образі Адріана.

На основі докладного аналізу тексту встановлюємо складну систему пов'язаних між собою міфологічних символів, серед яких домінують міфологеми життєвого шляху, долі, смерті (сну), краси, любові, пам'яті, «протейзму» (загальної мінливості).

Міфологеми життєвого шляху представлено як втілення центрального блоку моно-міфу (відокремлення – ініціація – повернення). Назви романних розділів відбивають етапи обрядів переходу і міфологічну символіку шляху героя. В структурно-семантичному навантаженні міфологем часу і сну суттєвим виявляється сприймання «втраченого» міфологічного часу як реальнішого, ніж власне романний час; протиставлення «божественного» і «земного» часів; життя і смерті (сну); уявлення про час як такий, що спливає з-за спини, «ззаду»; амбівалентне уявлення про сон як метаморфозу смерті і, одночасно, як про метафору життя.

В проблемно-концептуальних та поетологічних особливостях міфологеми долі як життєвого шляху людини виявляємо співвідношення концепту долі з поняттями «час», «долоня», «ткати, з'єднувати», а також з астральною символікою.

Поєднує ці міфологеми в цілісну систему ідея загальної мінливості, плинності («про-теїзму»), суголосна проблематиці Ренесансного міфу.

Таким чином, міф у М. Юрсенар надає історичній розповіді, яка втілена в формі епістолярного звертання до нащадків, філософської глибини і універсальності.